CZU: 159.9.07:37.015.3-053.6 **DOI:** https://doi.org/10.5281/zenodo.7359726

CADRUL FORMATIV DE FACILITARE A ADAPTARII PSIHOSOCIALE LA VÂRSTA ADOLESCENȚEI

Oxana PALADI
Republica Moldova

În articol este descris cadrul formativ de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței, prin valorile experimentale comparate la etapele de test-retest, în cadrul experimentului formativ, pentru adaptarea psihosocială, adaptabilitatea psihosocială și componentele: acceptare de sine, acceptarea celorlalți, confort emoțional, internalitate, tendințe de dominare. Se prezintă scopul programului formativ „Facilitarea adaptării psihosociale a adolescentului", descrierea eșantionului, modul de selectare a adolescenților pentru grupul experimental și grupul de control, precum și unele detalii cu privire la ședințele realizate în cadrul trainingului (perioada, durata). Rezultatele incluse în lucrare demonstrează că aplicarea acțiunilor organizate în scopul facilitării și accelerării adaptării psihosociale a personalităţii adolescentului au adus la majorarea indicilor medii obținuți pentru adaptarea psihosocială și adaptabilitatea psihosocială, în grupul experimental, ceea ce a făcut să deducem confirmarea ipotezei, conform căreia am presupus că aplicând programe de intervenţie psihologică poate fi facilitată adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței. Astfel, constatăm impactul pozitiv al programului cercetării asupra factorilor care reliefează dimensiunile: motivațională și valorică, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare.

Cuvinte-cheie: *adaptare psihosocială, adaptabilitate psihosocială, experiment formativ, program de intervenție psihologică, facilitarea adaptării psihosociale, vârsta adolescenței.*

TRAINING FRAMEWORK FOR FACILITATING PSYCHOSOCIAL ADAPTATION IN ADOLESCENCE

The article describes the formative framework for facilitating psychosocial adaptation in adolescence, through the experimental values compared at the test-retest stages, within the formative experiment, for psychosocial adaptation, psychosocial adaptability and the components: self-acceptance, acceptance of others, emotional comfort, internality, dominance tendencies. There is presented the purpose of the training program "Facilitating psychosocial adaptation in adolescents", the description of the sample, the method of selecting the adolescents for the experimental group and the control group, as well as some details with reference to the sessions held during the training (period, duration). The results included in the paper demonstrate that the application of actions organized in order to facilitate and accelerate psychosocial adaptation of adolescent's personality led to an increase in the average indices obtained for psychosocial adaptation and psychosocial adaptability, in the experimental group, which allowed us to deduce the confirmation of the hypothesis according to which we assumed that applying psychological intervention programs can facilitate psychosocial

adaptation at the age of adolescence. Thus, we ascertain the positive impact of the research program on the factors that highlight the dimensions: motivational and value, control, metacognitive, emotional-regulatory, evaluation and self-evaluation.

Keywords: *psychosocial adaptation, psychosocial adaptability, formative experiment, psychological intervention program, facilitation of psychosocial adaptation, adolescence.*

În cadrul lucrării *Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților* a fost fundamentată epistemic concepția privind orientările valorice și adaptarea psihosocială, elaborat și validat experimental programul de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței. Analizând literatura de specialitate am constatat că există un număr limitat de cercetări consacrate dezvoltării adaptării psihosociale la vârsta adolescenței. În urma acestei constatări am hotărât să elaborăm şi să experimentăm un program care să contribuie la facilitarea adaptării psihosociale a adolescentului. De altfel, recurgând la organizarea şi desfăşurarea experimentului, am presupus că adaptarea psihosocială poate fi facilitată prin acţiuni speciale orientate asupra următoarelor dimensiuni ale personalității: încrederea în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, afirmarea de sine, inteligența emoțională, optimismul, sociabilitatea, voința și motivația pentru succes. Aceste presupuneri sunt fondate pe abordarea teoretică și rezultatele obținute în cadrul experimentului de constatare al cercetării realizate [1, 2]. Respectiv, experimentul de formare realizat în cadrul cercetării a avut drept scop *validarea programului psihologic de facilitare a adaptării psihosociale la vârsta adolescenței.*

Pentru experiment au fost selectați adolescenţi din grupurile cu care am avut posibilitate să lucrăm, aceștia fiind cu nivel mediu de dezvoltare a adaptării psihosociale în cadrul experimentului de constatare. Amintim că din numărul total de 2029 de subiecți au obținut rezultate care indicau nivelul înalt al acestei variabile doar 101 subiecți, ceea ce alcătuiește 5,0%, iar 95,0% dintre subiecți au obținut nivel mediu și scăzut. Aşadar, la experiment au participat 22 de subiecţi, repartizaţi în două grupuri: grupul experimental şi grupul de control.

În cadrul experimentului de formare am decis asupra organizării unui program de intervenţie psihologică care a fost intitulat ***Programul de facilitare a adaptării psihosociale a adolescenților***. *Ipoteza de cercetare caracteristică experimentului formativ:*presupunem că intervenţiile psihologice special organizate în mediul educațional pot să faciliteze adaptarea psihosocială a personalității adolescentului.Programul de intervenție psihologică elaborat a fost implementat prin şedinţe de training. Acesta include în structura sa 20 de şedinţe a câte 1 oră şi 30 de minute fiecare, divizate în 3 componente: 1. Adaptarea psihosocială – caracteristici ale conceptului; 2. Dimensiuni ale personalității care facilitează adaptarea psihosocială; 3. Adaptarea psihosocială

și orientările valorice ale adolescenților. Luând în considerare specificul cercetării noastre, la elaborarea programului formativ au fost incluse activităţi pentru toate dimensiunile psihologice cercetate.

Ședințele trainingului formativ au fost organizate în cadrul etapei a doua a cercetării (2019-2020), şi anume – în octombrie 2019 – martie 2020. Activităţile cu o durată de la 1 oră şi 30 de minute s-au desfăşurat câte o oră în săptămână în perioada 11.10.2019 – 13.12.2019 și de două ori în săptămână în perioada 29.01.2020 – 04.03.2020. În conformitate cu sarcinile şi specificul trainingului s-a elaborat un sistem de activităţi care au fost orientate spre facilitarea și accelerarea adaptării psihosociale.

După finalizarea programului în grupul experimental, au fost realizate retestările, 04-11.03.2020, în grupurile experimental și de control. De altfel, investigarea eficienței programului de intervenție psihologică a fost realizată în direcția comparării și evidențieirii diferențelor obținute de către adolescenții din grupul experimental (GE) test și grupul experimental retest; grupul de control (GC) test și grupul de control retest; grupul experimental retest și grupul de control retest.Rezultatele demonstrează că aplicarea acţiunilor organizate în scopul facilitării adaptării psihosociale a personalităţii adolescentului a adus la majorarea indicilor medii obținuți pentru adaptarea psihosocială la 11 adolescenți.

Programul de intervenţie psihologică propus pentru eficientizarea, facilitarea adaptării psihosociale conţine acţiuni orientate spre favorizarea componentelor acestui factor [3].

Inițial vom prezenta rezultatele pentru adolescenții din grupul experimental test și grupul experimental retest, ceea ce am inclus în prima direcție a cercetării.

În continuare sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la ***Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale (C.Rogers și R.Dymond)***.

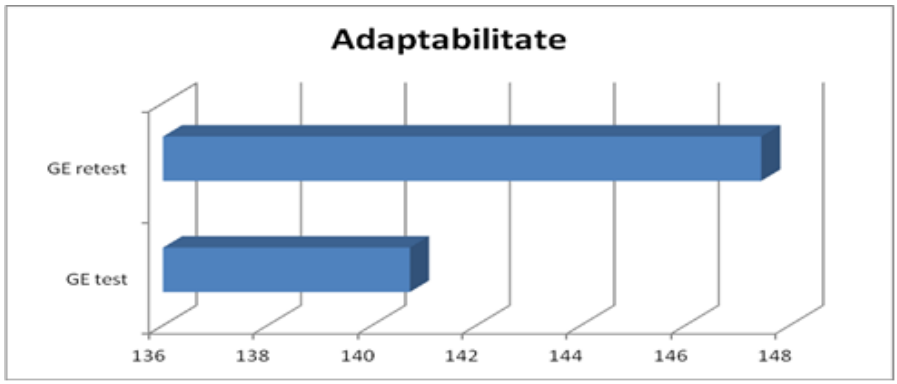

Figura 1. Mediile pentru adaptabilitatea psihosocială în GE test – retest

În Figura 1 sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la factorul adaptabilitate psihosocială.

La factorul *adaptabilitate psihosocială*, pentru adolescenții din GE test este caracteristică media 140,73 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest – 147,45 (u.m.).

Cu ajutorul testului Wilcoxon, test neparametric, comparăm două eșantioane perechi, acesta fiind echivalentul testului parametric *t* pentru două eșantioane perechi. Deci, aplicând testul Wilcoxon, deoarece eșantioanele sunt de volum redus, consemnăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest pentru factorul adaptabilitate psihosocială cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Menționăm că deși rezultatele pentru adaptabilitate sunt mai mari la etapa retest, acestea se includ în nivelul mediu, fără a se constata o creștere mare pentru acest factor.

În Tabelul 1 sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la factorul adaptare psihosocială.

Tabelul 1. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru adaptare psihosocială

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptare	test	58,5908	11	6,29098	1,89680
	retest	65,9207	11	7,19628	2,16976

La factorul *adaptare psihosocială* pentru adolescenții din GE test este caracteristică media 58,59 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GE retest 65,92 (u.m.). Aplicând testul Wilcoxon, deoarece eșantioanele sunt de volum redus, consemnăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest pentru factorul adaptare psihosocială cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Analizând rezultatele la comparare observăm că *z*= - 3,068, p=0,002, ceea ce denotă că există diferențe semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori. Similar situației descrise pentru factorul adaptabilitate psihosocială și, în acest caz, subliniem că, deși rezultatele sunt mai mari la etapa retest, pentru adaptare acestea se includ în nivelul mediu, fără a fi o creștere mare pentru acest indice.

Rezultatele comparative dintre GE test și GE retest cu referire la schimbările înregistrate la indicii generali sunt prezentate în Figura 2 pentru: adaptarea psihosocială; acceptare de sine; acceptarea celorlalți; confort emoțional; internalitate; tendințe de dominare.

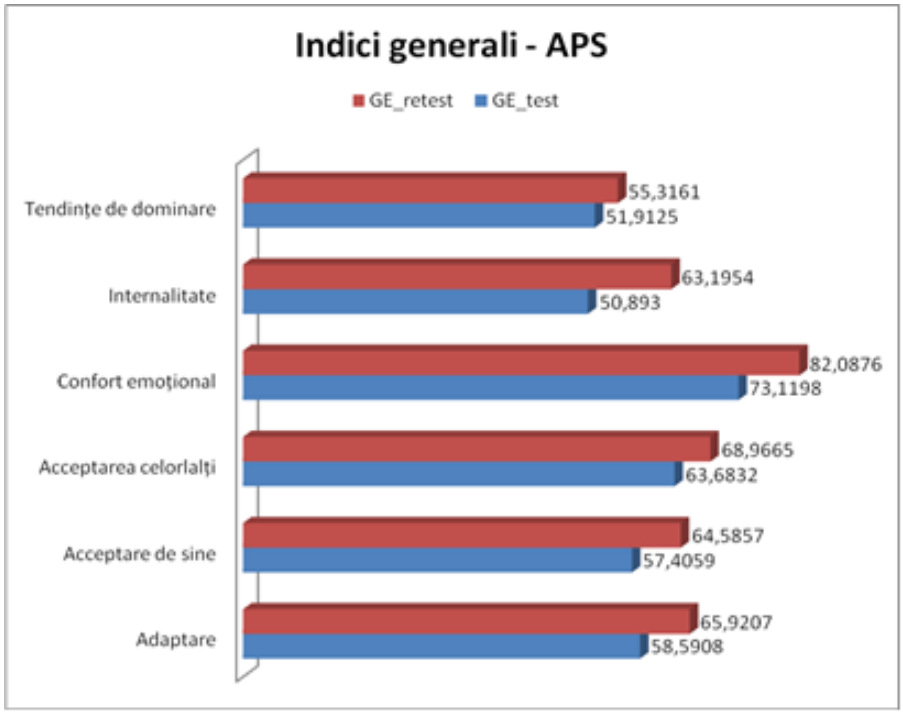

Figura 2. Mediile pentru indicii generali ai APS în GE test – retest

Pentru adolescenții din GE test și adolescenții din GE retest sunt caracteristice medii diferite pentru indicii generali determinați cu ajutorul *Chestionarului de diagnosticare a adaptării psihosociale*: adaptarea psihosocială; acceptare de sine; acceptarea celorlalți; confort emoțional; internalitate; tendințe de dominare. Astfel, la factorul *adaptare psihosocială*, adolescenților din GE test le este caracteristică media 58,59 (u.m.), în timp ce adolescenților din GE retest – 65,92 (u.m.); pentru *acceptare de sine* adolescenților din GE test le este caracteristică media 57,41 (u.m.), în timp ce adolescenților din GE retest – 64,59 (u.m.); pentru *acceptarea celorlalți*, adolescenților din GE test le este caracteristică media 63,68 (u.m.), iar pentru adolescenții din GE retest 68,97 (u.m.); pentru *confortul emoțional*, adolescenților din GE test le este caracteristică media 73,12 (u.m.), în timp ce adolescenților din GE retest – 82,09 (u.m.); pentru *internalitate* adolescenților din GE test le este caracteristică media 50,89 (u.m.), iar pentru adolescenții din GE retest 63,19 (u.m.); pentru *tendințe de dominare* adolescenților din GE test le este caracteristică media 51,91 (u.m.), în timp ce pentru

adolescenții din GE retest 55,32 (u.m.).

În această ordine de idei, în scopul de a determina dacă sunt diferențe semnificative înregistrate la GE test-retest la indicii generali menționați am aplicat iarăși testul Wilcoxon. Astfel, consemnăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest pentru factorii: adaptare psihosocială; confort emoțional; internalitate. De altfel, pentru claritate menționăm că la indicele general *adaptarea psihosocială* înregistrăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest, cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Analizând rezultatele la comparare, observăm că *z*= - 3,068, p=0,002, ceea ce denotă că există diferențe semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori.

Apoi, pentru indicele general *confort emoțional* înregistrăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retes, cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Respectiv, analizând rezultatele la comparare observăm că *z*= - 2,450, p=0,014, ceea ce denotă că există diferențe semnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori.

În cele din urmă, pentru indicele general *internalitate* înregistrăm diferențe statistic semnificative între rezultatele adolescenților din GE test și rezultatele adolescenților din GE retest, cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest. Respectiv, analizând rezultatele la comparare observăm că *z*= - 3,173, p=0,002, ceea ce denotă că există diferențe semnificative în ceea ce privește aprecierea valorilor indicate.

În continuare vom prezenta rezultatele pentru adolescenții din grupul de control test și din grupul de control retest, ceea ce am inclus în direcția a doua a cercetării.

Menționăm că pentru această direcție vom compara rezultatele subiecților înregistrate la *Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale (C.Rogers și R.Dymond).* În Tabelul 2 sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul de control test și grupul de control retest cu privire la schimbările înregistrate la factorul adaptabilitate psihosocială.

Tabelul 2. Rezultatele cercetării test – retest în GC pentru adaptabilitate psihosocială

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Adaptabilitate psihosocială	test	156,0909	11	9,60682	2,89656
	retest	155,6364	11	10,64211	3,20872

Din Tabelul 2. Observăm că la factorul *adaptabilitate psihosocială* pentru adolescenții din GC test este caracteristică media 156,09 (u.m.), în timp ce pentru adolescenții din GC retest – 155,63 (u.m.). De altfel, consemnăm diferențe statistic nesemnificative între rezultatele adolescenților din GC test și rezultatele adolescenților din GC retest pentru factorul adaptabilitate psihosocială cu rezultate aproximativ identice pentru adolescenții din GE retest. Tabelul *Test Statistics* din lucrare prezintă rezultatele comparării pentru această variabilă. Respectiv, dat fiind că *z*= - 1,766, p=0,461, rezultă că diferențele sunt nesemnificative în ceea ce privește aprecierea celor două valori. Analizând rezultatele comparative obținute între GC test și GC retest cu referire la schimbările înregistrate la indicii generali (adaptarea psihosocială; acceptare de sine; acceptarea celorlalți; confort emoțional; internalitate; tendințe de dominare), consemnăm diferențe statistic nesemnificative între rezultatele adolescenților din GC test și rezultatele adolescenților din GC retest pentru factorii menționați. Aceste rezultate confirmă ipoteza conform căreia am presupus că aplicând programe de intervenție psihologică poate fi facilitată adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței. Vom remarca că programul de intervenție psihologică are un impact pozitiv și produce modificări în nivelul de facilitare a adaptării psihosociale la adolescenți și ale componentelor acestora, în special prin creșterea confortului emoțional, a nivelului de control intern.

În concluzie menționăm că demersul formativ realizat și rezultatele obținute contribuie la fundamentarea metodologiei de facilitare a adaptării psihosociale.Argumentele la acest capitol se referă la următoarele:

1. Programul de intervenţie psihologică elaborat în scopul fundamentării adaptării psihosociale a adolescenților este un model care reliefează câteva dimensiuni structurale: identificarea, atribuirea sensului adecvat conceptului de adaptare psihosocială; cunoaşterea factorilor facilitatori ai adaptării psihosociale; conştientizarea importanței dezvoltării potențialului adaptativ în contextul provocărilor societale contemporane; stabilirea relațiilor dintre orientările valorice în adaptarea psihosocială. În acest context evidențiem importanța factorilor facilitatori ai adaptării psihosociale conform dimensiunilor cercetate.
2. În urma implementării programului de intervenţie psihologică adolescenții din grupul experimental au înregistrat rezultate conform cărora am determinat că a crescut atât nivelul pentru factorul adaptabilitate psihosocială, cât și nivelul indicelui general de adaptare psihosocială. Totodată, conform rezultatelor test-retest, adolescenții din grupul experimental au înregistrat indici mai înalți și pentru factorii facilitatori ai adaptării psihosociale.

3. Conform rezultatelor, menționăm că s-a confirmat ipoteza conform căreia am presupus că aplicând programe de intervenţie psihologică poate fi facilitată adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței. Rezultatele prezentate denotă impactul pozitiv al programului asupra factorilor care reliefează dimensiunile: motivațională și valorică, a controlului, metacognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare.

Referințe:

1. PALADI, O. *Orientările valorice şi adaptare a psihosocialăla vârsta adolescenței: abordări teoretice:* Monografie. / Coordonator ştiinţific: Nicolae Bucun. Ministerul Educației şi Cercetării, Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei. Chişinău: Print-Caro SRL, 2021. 261 p. ISBN 978-9975-48-190-8.
2. PALADI, O. Profilul personalității adolescentului din perspectiva orientărilor valorice. În: *Revista de Psihologie a Academiei Române*, București, Categoria B+, 2021, vol.67, nr.4, p.333-344. ISSN 0034-8759; eISSN 2344-4665.
3. PALADI, O. The influence of value orientations on psychosocial adaptation of adolescents. In: *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, 2022, no.3(35). RS Global, Warsaw, Poland, p.1-9. ISSN 2544-9338, doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092022/7853, https://rsglobal.pl/index.php/ijitss/issue/view/276.

Date despre autor:

Oxana PALADI, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Departamentul Psihologie, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

E-mail: oxana.paladi@usm.md

ORCID: 0000-0002-6391-5035